

הקדמה

ספר זה הוא סיפורה של תגלית מדעית לא שגרתית, כי בתוך ספר בראשית – תחת רוברד הפסוקים והמלים ובתוך מרקם האותיות – מסתתר טקסט חבוי. הטקסט החבוי – הסמוי מן העין הקוראת ברהיטות את הטקסט הגלוי של ספר בראשית – עוסק בעבר שלנו, ההווה לנו ובעתיד לקרות עמנו. אחר טקסט נסתר זה, המוצפן בספר בראשית, עקבו החוקרים באמצעות שתיים מתכונותיו. ניסויים מדעיים מסודרים שערכו החוקרים, אכן אישרו את קיומו במובהקות סטטיסטית יוצאת דופן.

כשתים עשרה שנים לאחר שנתגלתה התופעה המתוארת בספר זה, קיבלה תגלית זו חשיפה עולמית אדירה. מאות מיליוני אנשים, בחמש יבשות, חזו לראשונה מעל מסכי הטלוויזיה בטבלאות של אותיות עבריות, במצג שתראו בספר זה. מכוונת הדפוס העצומות של העיתונים הגדולים בעולם פלטו בקצב מסחרר אינספור טבלאות דו-ממדיות הבנויות מאותיות עבריות, אשר התנוססו בעמודים הראשיים. רשתות הטלוויזיה הגדולות בעולם הקדישו זמן רב לסיקור נרחב לתופעה המופלאה – תוכניות מיוחדות, ואף עימותים בשידור חי, התמקדו בעובדת קיומו של הצופן בתורה.

אכן, אפשרות קיום הצופן בתורה מעוררת ויכוחים סוערים בין תומכים לספקנים ומתנגדים. מתברר, כי גם איש המדע הספקן מודה¹, כי אם אכן אמיתית היא התגלית, הרי היא מהווה "מהפכה רבתי המאפילה אף על המהפכה הקופרניקית" – ואדרבה, זו סיבה מספיקה להתלהטות הוויכוח. אפילו מתנגד עיקש – הסטטיסטיקאי הנודע פרופסור פֶרְסִי דִיאקוֹנִיס (חבר האקדמיה הלאומית האמריקנית למדעים) – חתם על מסמך ובו ההצהרה:² אננו מסכימים שמחקר זה, אם יאומת, יש בו עניין מדעי נרחב, ויש לו השלכות חשובות על הדרך בה אנו חושבים על עולמנו הפיסיקלי. הוא איננו עניין של לימודי התנ"ך בלבד. (ההדגשה במקור).

הדבר התבטא בקשיים ובעיכובים³ שנערמו בדרכם של החוקרים לפרסום מחקרם⁴. אולם,

¹ צ' עצמון: דילוגים בתורה – הקלות הבלתי נסבלת של המחשב? בתוך: ואף על פי כן – ספר "גליליאנו", מבחר מאמרים בעריכת ס' סביצקי, הוצאת גליליאנו | כתר, ירושלים 2002.
² במקור:

"We agree that this research, if born out, is of broad scientific interest, and has important implications for how we think about our physical world. It is NOT only a matter of Biblical Studies."

³ תיאור מפורט ומתועד היטב של דרך החתחתים שהובילה לפרסום המדעי נמצא בחלק הראשון של ספר זה, בשערים ב-ג, וביתר פירוט – בספרי "צופן בראשית".

⁴ המאמר:

[D. Witztum, E Rips, and Y. Rosenberg. Equidistant Letter Sequences in the Book of Genesis. Statistical Science, 9 \(3\): 429-438, August 1994.](#)

משפורסם מאמרם, ובמיוחד לאחר החשיפה האדירה שקיבלה תגלית זו, נפתחה מלחמה של ממש נגד מחקר הצופן בתורה בכללותו.

מתנגדי המחקר מנסים ליצור את הרושם כי חוקרי הצופן בתורה נתונים להטייה עקב אמונתם הדתית ו/או עקב רצונם להשתמש במחקר זה כדי "להחזיר בתשובה". לפי דעה זו, רצונם של חוקרי הצופן הוא, שתוצאת מחקרם תצביע על כך כי "תורה מן השמים", ולכן אינם יכולים לנהל מחקר אובייקטיבי⁵ (כנדרש). לעומת זאת, מציגים מתנגדי המחקר את עצמם כמבקרים אובייקטיביים הפתוחים לכל תוצאה אפשרית של המחקר⁶.

מטרתה של הצגת הדברים בצורה זו - ברורה: הצבור, האמור להיות השופט, נקרא להאמין לעדים "האובייקטיביים" ולא לעדים "המוטים". אולם, הניסיון מוכיח, כי בנושא זה של הטייה אין אדם נאמן להעיד על עצמו⁷. אי אפשר להתבסס על כך שאדם מנופף בשלט עליו נכתב "אני אובייקטיבי". לדעתי, למרות שמתנגדי המחקר מנסים ליצור אשלייה כאילו להם אין הטייה, קיימת הטייה ברורה בהם נתונים. אין בכך כל הפתעה. למעשה, כל אדם נתון במידה זו או אחרת של הטייה כאשר הוא ניגש לבחון מידע חדש, במיוחד כשמדובר במידע בעל השלכות מרחיקות לכת.

אכן, כל אדם נתון במידה זו או אחרת של הטייה. אך ניתן להבדיל בין הטייה "רגילה" (הנובעת מהעדפה זו או אחרת) לבין הטייה "קיצונית". הטייה קיצונית היא הטייה הנגרמת בגלל הכרח: אדם המוכרח לדבוק בעמדה מסוימת, יטה בהכרח את השיפוט

⁵ זו בעצם המנטרה הקבועה של מתנגדי המחקר, והובעה בפירוש מעל כל במה ותחת כל עץ רענן. למשל, מנחם כהן (התש"ס): הפן הדתי והפן המדעי של הוויכוח על הקודים המוצפנים בתורה בדילוג שווה. נמצא באתר: <http://cs.anu.edu.au/~bdm/dilugim>.

⁶ למשל, בתגובתם להפרכתנו את טענותיהם שפורסמו בכתב העת CHANCE כתבו מאיה בר-הלל, דרור בר-נתן וברנדן מקי: "We don't even have a formal position on whether Codes exist" (ראו שם בכרך 11 מס' 4, 1998).

⁷ שלוש דוגמאות להמחשה: א. פרופסור מאיה בר הלל טענה בפומבי כי תוצאות מחקרנו הושגו על ידי תרמית, וזאת לפני שהחלה לבדוק את הנושא. [זאת היתה תגובתה הקולנית והפומבית להצגת עבודתנו ב"מרכז לחקר הרציונליות" באוניברסיטה העברית בירושלים על ידי פרופ' ישראל אומן בשנת התשנ"ב (1992 למנינים)]. ב. פרופסור ברנדן מקי פירסם התנגדות דומה לנושא (באינטרנט, באפריל 1996 למנינים), בטרם ערך את בדיקותיו. ג. פרופסור אברהם הסופר כתב מאמר על התנגדותו למחקר, בטרם שלחתי לו תדפיס של מאמרנו טרם פרסומו. בעניין דוגמא א דלעיל, מאלפים הם דברי פרופסור ישראל (רוברט) אומן בנידון (הדברים לקוחים מתוך פירסום DP#365 של "המרכז לחקר הרציונליות"):

The research has a high ideological content, and many people are unwilling to abandon ideologies, no matter what the evidence is. When I first presented the results of Witztum, Rips and Rosenberg at the Center for the Study of Rationality at the Hebrew University, Professor Maya Bar-Hillel told me after the presentation, Bob, I won't believe this no matter *what* evidence you bring me. She now says – and no doubt believes – that this was not really meant literally; but I believe that it was, and indeed that it remains true today. Many others hold similar views."

שימו לב להבדל בין התיאור של פרופסור אומן את עמדת פרופסור בר הלל לעומת הציטטה מדבריה בהערה הקודמת.

שלו, ואפילו במידה קיצונית – כדי להתחמק ממסקנה הנוגדת את העמדה בה הוא מוכרח לדבוק. הבה נתבונן היכן אורבת הסכנה להטייה קיצונית במקרה שלנו:

- במחנה "הדתי": לאדם "דתי" אין הכרח להאמין כי מחקר הצופן בתורה אכן גילה ממצאים אמיתיים: אין שום דבר באמונה או במסורת המכריח זאת.⁸ לכן, לא נופתע אם נמצא אנשי מדע "דתיים" המתנגדים למחקר הצופן בתורה. אומנם, העמדה המוצהרת מראש כי לא ייתכן שהממצאים אמיתיים – מנוגדת לאמונה ולמסורת.⁹
- במחנה "החילוני": לאדם שהוא ליברלי באמת ופתוח לבחון מידע, שהוא חדש עבורו, בלי דעות קדומות (או תוך התגברות עליהן), אין הכרח לפסול את הממצאים. לעומת זאת, אדם שהמטריאליזם אצלו בבחינת דוגמה נוקשה – דת של ממש – מוכרח לנקוט בעמדה המוצהרת מראש כי לא ייתכן שהממצאים אמיתיים.

לפיכך, עד כמה שמדובר בהטייה קיצונית – כאשר אדם מוכרח לדבוק בעמדתו – אזי הוויכוח אינו סימטרי במובן הבא:

למצדדי מחקר הצופן בתורה אין הכרח אידיאולוגי להחזיק בדעתם. לעומת זאת, לחלק מן המתנגדים יש הכרח אידיאולוגי להתנגדותם.

איש מדע העורך מחקר, שמסקנתו האפשרית היא הכרח אידיאולוגי עבורו, שרוי בהטייה קיצונית של כח השיפוט שלו. לכן, הוא עלול מאד **לטעות**.

על כן, יש לבחון בזהירות רבה את הטענות שהועלו, ולבדוק אותן לגופן. בנושא הטעון שלפנינו צפוי לקרות, שגם איש מדע עטור תארים יכשל בטעויות פשוטות – אם הוא נתון להטייה קיצונית. בספר זה אומנם נראה דוגמאות לשגיאות רבות (חלקן מפליאות) פרי טעותם של אנשי מדע המתנגדים למחקר.

--- --- ---

ספר זה לא ידון בהיבטים הפילוסופיים של התגלית, אתמקד בתיאור התופעה עצמה. כמה מוזר – אך למרות החשיפה האדירה שזכתה לה תופעה זו, ולמרות הוויכוחים הנוקבים

⁸ יש להבחין בין היסודות שלהם קיימת מסורת, לבין נושא המחקר. היסודות שלהם קיימת מסורת:

א. לעצם קיומם של רמזים בתורה בדילוג שווה של אותיות – קיימים מקורות נאמנים. ב. אף לגבי התכנים המוצפנים בתורה כרמזים – קיימים מקורות נאמנים. (כתבנו על כך בהרחבה בגירסה התורנית של הספר). נושא המחקר:

המחקר המדעי של הצופן בתורה מעמיד פרושנות מסויימת של יסודות א וב במבחן מדעי (ראו בהרחבה בסוף הפרק השלישי ואילך).

והנה, בעוד יסודות א וב מחייבים, אין הכרח אמוני לנכונותה של הפרשנות בה עוסק המחקר, וכל שכן שאין הכרח שבאמונה לכך, שפרשנות זו ניתנת להוכחה במתודה מדעית-מתימטית.

⁹ המחזיק בעמדה כזו סובר בעצם, שנבצר מאת נותן התורה לדאוג לכך, שיימצא בידינו נוסח תורה המכיל צפנים כאלה.

הניטשים בין "אוהדים" ל"מתנגדים" – ניכר מאד העדרה של ידיעה בסיסית על מה, בעצם, מדובר!¹⁰

בחלקו הראשון של הספר אניח את התשתית להבנת עיקרה של התופעה שלפנינו. דוגמאות רבות ילוו את פיתוח הנושא, אף יינתן הסבר מקיף לרעיונות שבבסיס המחקר ולעבודות המרכזיות שנעשו לצורך בדיקה אמפירית של רעיונות אלה. לקורא המעמיק ולבעל הנטייה למתמטיקה, מוצע עיון נוסף בעזרת הנספחים. בכך יוצג מקור מוסמך ומספיק לתיאור התופעה שעמדה במוקד הפרסום המדעי שלנו ולקורות המחקר עצמו. בחלקו השני של הספר נתעד את מלחמתם העיקשת של ה"מתנגדים" למחקר הצפנים בתורה, הקרב על הצופן. בו יוכח, כי למרבה האירוניה, דווקא מלחמתם העיקשת תרמה לחיזוק ההוכחות לקיומו של הצופן בספר בראשית.

--- --- ---

הצהרת כוונות:

א. ספר זה נועד להיות "ספר דינמי", דהיינו, בכוונתי להוסיף עליו פרקים, שערים ואולי אף חלקים. התוספת תכיל הרחבה ופיתוח של כמה היבטים בסיסיים של הצופן, דוגמאות ועבודות הנוגעות למושגים ומאורעות בני זמננו, וכן תעסוק בהרחבה בסוגיית חיזוי העתיד. אתייחס בה גם לעמדתם הביקורתית של הספקנים, ואשפוך אור על הסכנה בשימוש מטעה של צופן זה על ידי שרלטנים ובעלי עניין. אני מקווה כי בעז"ה כל זה יעלה בידי.

ב. בכוונתי לפרסם "גירסה תורנית" לספר זה. המדובר בספר בפני עצמו הדומה בעיקרו לספר הנוכחי, אולם יתוספו בו מקורות תורניים לעצם התופעה, ודוגמאות המבוססות על ידע תורני. הגירסה התורנית מיועדת לקוראים בעלי ידע תורני. אני מקווה כי בעז"ה גם חפץ זה יעלה בידי.

--- --- ---

בהגיעי לפרק תודה, אומר עם נעים זמירות ישראל:
"הַלְלוּיָהּ, אֹדְהָהּ בְּכָל לֵבָב בְּסוּד יִשְׂרָאֵל וְעֲדָהּ" (תהלים קיא, א).

ואוסיף מתוך סידור התפילה:

"נוֹדָה לְךָ וְנִסְפָּר תְּהַלְתֶּךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְסוּרִים בְּיָדְךָ,
וְעַל נְשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לְךָ,
וְעַל נְסִיךְ שְׁבָכְל יוֹם עִמָּנוּ,
וְעַל נְפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שְׁבָכְל עֵת,
עָרַב וּבָקֵר וְצֹהָרִים.
הַטוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ,
וְהִמְרַחֵם כִּי לֹא תִמּוּ חֲסָדֶיךָ,
כִּי מַעוֹלָם קִוִּינוּ לְךָ."

--- --- ---

¹⁰ פער עצום זה – בין היקף תפוצת המסר על עצם מציאות הצופן בספר בראשית, לבין הבנת הנושא עצמו – נוצר משום שמפיצי המסר היו אנשי מכירות ממולחים, אך משוללי כל הבנה באשר לתופעה עצמה!

זכות גדולה היא לי וחובה נעימה להודות לכל אשר עודדוני ועזרוני בעבודת מחקר זאת. מיום שעלה בדעתי לחקור את הנושא של הרמז בדילוג השווה בתורה, שאלתי ודרשתי עצה מאת הגאון המופלא, הרב שלמה פישר זצ"ל (שהיה בקיא בכל חדרי התורה ומגדולי המעיינים בעומק דבריה), ומאז נועצתי בו בתמידות¹¹. לפני כעשור שנים, כאשר העדפתי לעסוק בחקירה מעמיקה יותר של נושא זה, דחק בי לסיים, קודם-כל, את תיעוד הקרב על הצופן: קורות הניסיון לבטל תוצאות מחקר מדעי תִּקְף, בטענות שוא והבל. אודה בכל לב להורי היקרים ז"ל, שבזכות עזרתם הגדולה והמתמידה יכולתי להתפנות לעריכת המחקר ולכתיבת ספריי. מנשים באהל תבורך אשתי תחי', אשר בנטלה עליה עול כבד פטרה אותי מטרדות רבות. בתי מיכל לוי תחי' עשתה ספר זה לספר אלקטרוני והציבה אותו באתר "צופן בראשית" – תשואות חן חן לה. במבוא לחלק א יעמדו על הברכה המסייעים לשלב המחקר המתואר בחלק א, ובמבוא לחלק ב יעמדו על הברכה המסייעים בקרב על הצופן. אומנם, רבים היו בעזרי ולפרוט את כולם אי-אפשר; על-כן אכללם בתודה, וידוע לא אדע במה זכיתי ועל מה – ואני מה.

דורון ויצטום

ירושלים, י"ג תמוז התשפ"ג.

¹¹ הזכרתי מקצת מן הדברים בהם נועצתי בו בספרי "צופן בראשית".